

**АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І АДМІНІСТРАТИВНИЙ ПРОЦЕС,
ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО**

ЗОЛОТА Л. В.,

аспірант кафедри адміністративного,
господарського права
та фінансово-економічної безпеки
(Навчально-науковий інститут права
Сумського державного університету)

УДК 342.95

**ОСОБЛИВІСТЬ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОХОРОНИ ПРАВА
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У СФЕРІ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

У статті проаналізовано питання правового регулювання у сфері інтелектуальної власності, що пов'язана з науковою діяльністю. Основою правового регулювання адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності є чинне національне та ратифіковане в нашій державі міжнародне законодавство.

Ключові слова: охорона прав, інтелектуальна власність, адміністративно-правове регулювання, наукова діяльність, міжнародні договори.

В статье проанализирован вопрос правового регулирования в сфере интеллектуальной собственности, связанной с научной деятельностью. Основой правового регулирования административно-правовой охраны прав интеллектуальной собственности в сфере научной деятельности является действующее национальное и ратифицированное в нашем государстве международное законодательство.

Ключевые слова: охрана прав, интеллектуальная собственность, административно-правовое регулирование, научная деятельность, международные договора.

The article analyzes the issues of legal regulation in the field of intellectual property, which is related to scientific activity. The basis of legal regulation of administrative and legal protection of intellectual property rights in the field of scientific activity is the current national and international law ratified in our country.

Key words: protection of rights, intellectual property, administrative-legal regulation, scientific activity, international agreements.

Вступ. Охорона права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності є одним із пріоритетних напрямів державної політики, оскільки розвиток і реформування наукової сфери позитивно впливають на економіку країни та підвищують рівень інноваційних досягнень, виводять економіку країни на новий міжнародний рівень. Також підвищення наукового потенціалу не тільки сприятиме модернізації України у сфері науки, а й підвищить її національну безпеку й обороноспроможність. Тому важливу роль у досягненні пріоритетних завдань у сфері наукової діяльності відведено правовому регулюванню, основна мета якого полягає в упорядкуванні суспільних відносин, які виникають у процесі здійснення охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності.

Дослідженням цього питання займалися вчені у сфері інтелектуальної власності, такі як Г.О. Андрощук, С.В. Бондаренко, С.Г. Гордієнко, В.М. Крижна, Ю.М. Кузнецов, І.О. Мікульонюк, О.О. Михальський, О.П. Орлюк, О.В. Пічкур, О.Д. Святоцький, П.М. Цибульов, О.О. Штефан та інші. Питанням адміністративно-правової охорони присвячені праці таких учених, як В.Б. Авер'янов, О.М. Бандурка, В.В. Галунько.

Постановка завдання. Мета статті полягає в тому, щоб на основі аналізу чинного законодавства України й міжнародних договорів з'ясувати особливості правового регулювання охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності.

Результати дослідження. Як визначає В.М. Соловійов, правове регулювання – це владний вплив на суспільні відносини, який здійснюється державою за допомогою всіх юридичних засобів з метою їх закріплення, упорядкування, розвитку та охорони, спрямований на відображення й узгодження суспільних інтересів задля розвитку основних сфер суспільних відносин [12, с. 27]. М.Ю. Осипов розглядає правове регулювання як таку систему, яка утворює цілісну і структуровану за принципом ієрархії сукупність взаємопов'язаних і взаємодіючих між собою статичних і динамічних елементів, серед яких до перших належать об'єкт, предмет, принципи, цілі, метод, механізм; а до динамічних – регламентація процесів установлення норм права, базових правовідносин, норм договору, процесу реалізації прав та обов'язків суб'єкта права, правозастосування [10, с. 56–57]. Під правовим регулюванням як юридичним явищем (нормативно-юридичне регулювання) Р.Я. Демків пропонує розуміти систему дій та операцій, які здійснюються органами державної влади в установлених процесуальних формах за допомогою певних методів і з використанням при цьому юридичних засобів, спрямованих на встановлення й реалізацію певних моделей суспільного розвитку [4, с. 22].

Сутність правового регулювання державного управління визначає його функціональне призначення та відповідні способи й технології юридичного забезпечення здійснення владної волі держави. Найважливішими серед них є такі: 1) установлення загальноприйнятих умов нормальної упорядкованості суспільних відносин, загальних правил суспільної життєдіяльності; 2) вироблення арсеналу засобів державного управління, що забезпечує цілісність і роль закону в державному житті. По суті, змістом такого регулювання стають не стільки технології практичного здійснення управлінської діяльності, скільки технології вироблення, прийняття й реалізації державних рішень як механізми забезпечення ефективності державного управління, стратегічні засоби впливу держави на соціум, на процеси його формування, функціонування та розвитку [12, с. 32].

Правове регулювання являє собою механізм, який передбачає три стадії регулювання: загальна дія правових норм, стадія суб'єктивної реалізації цих норм і стадія державного примусу [7, с. 91]. Отже, правове регулювання передбачено як теоретичним (установлення норм права, які регулюватимуть відповідні суспільні відносини та визначають права, обов'язки, повноваження органів державної влади, які залучені до процесу правового регулювання), так і практичним (реалізація органами державної влади, які залучені до правового регулювання відповідних суспільних відносин, своїх повноважень у межах чинного законодавства та видання відповідних актів застосування, а також застосування державного примусу) складниками.

Так, у правовому регулюванні адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності переважають адміністративні методи, оскільки спрямовані на врегулювання адміністративних відносин, які виникають під час здійснення охорони особистих немайнових прав і (або) майнових прав авторів об'єктів інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності.

Тому доцільно розглянути, в чому ж полягає особливість адміністративно-правового регулювання охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, звернувшись до надбань науки адміністративного права. На думку В.В. Галунько, адміністративно-правове регулювання – це цілеспрямований вплив норм адміністративного права на суспільні відносини, щоб забезпечити нормальну діяльність громадянського суспільства

й держави за допомогою адміністративно-правових засобів прав, свобод і публічних законних інтересів фізичних і юридичних осіб [1, с. 256]. Отже, під правовим регулюванням адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності варто розуміти правовий вплив норм адміністративного права на суспільні відносини, які виникають у процесі реалізації суб'єктами управління адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, основна мета якого полягає в забезпеченні законних інтересів і прав суб'єктів права інтелектуальної діяльності у сфері наукової діяльності.

Основою правового регулювання адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності є чинне національне та ратифіковане в нашій державі міжнародне законодавство. Так, законодавство представлено системою чинних законів і підзаконних нормативно-правових актів.

Найбільш поширеною класифікацією нормативно-правових актів у сфері адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності є поділ їх за юридичною силою, до яких зараховуємо: 1) міжнародні документи (міжнародні договори (міжнародні договори міжвідомчого характеру; міжнародні договори, адміністративні функції яких виконує ВОІВ – Всесвітня організація інтелектуальної власності), міжнародні угоди, міжурядові угоди, які містять положення щодо врегулювання питання охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності); 2) Конституцію України; 3) закони України щодо охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; 4) підзаконні нормативно-правові акти, які містять положення щодо охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності.

Закони України та підзаконні нормативно-правові акти, які містять положення щодо охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, можна поділити залежно від напрямку їх дії на: а) правові акти, які визначають права суб'єктів права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності на їх охорону й захист; б) правові акти, які регулюють управлінську діяльність щодо охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності й визначають їх функції та повноваження у сфері охорони; в) правові акти, які встановлюють відповідальність за порушення права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; г) інші правові акти, які регулюють питання охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності.

Також можна здійснити класифікацію нормативно-правових актів з адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності залежно від специфіки результату наукової діяльності, який є об'єктом права інтелектуальної власності. Так, це норми, які містять положення щодо охорони прав суб'єктів авторського права на наукові твори (Закони України «Про авторське право і суміжні права», «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про наукову і науково-технічну експертизу», Постанова Кабінету Міністрів України «Про державну реєстрацію авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір» тощо), а також норми, які містять положення щодо охорони прав авторів на наукові відкриття (Проект Закону України про охорону прав на наукові відкриття, Модельний закон про охорону прав на наукові відкриття).

Проте пропонуємо не відходити від класичного підходу до дослідження законодавства й узяти за основу класифікацію нормативно-правових актів за критерієм ієрархії. Тому пропонуємо почати дослідження з міжнародних договорів, оскільки, відповідно до Закону України «Про міжнародні договори України» від 29.06.2004 № 1906-IV, «чинні міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства і застосовуються у порядку, передбаченому для норм національного законодавства. Якщо міжнародним договором України, який набрав чинності в установленому порядку, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені у відповідному акті законодавства України, то застосовуються правила міжнародного договору» [11].

Так, міжнародні договори, які визначають основні засади охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, а саме охорони наукових творів і наукових відкриттів, пропонуємо поділити на: 1) загальні міжнародні договори, які містять положення щодо охорони права інтелектуальної власності у будь-якій сфері, – Конвенція про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності від 14.07.1967, Меморандум про взаєморозуміння між Державною службою інтелектуальної власності України та Національним центром інтелектуальної власності Грузії Сакпатенті від 23.09.2014, Угода про співробітництво у сфері правової охорони й захисту інтелектуальної власності та створення Міждержавної ради з питань правової охорони й захисту інтелектуальної власності від 19.11.2010, Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Узбекистан про співробітництво у сфері охорони прав інтелектуальної власності від 19.02.1998, Угода про співробітництво між Кабінетом Міністрів України і Всесвітньою організацією інтелектуальної власності від 28.05.2002, Угода про співробітництво у сфері інтелектуальної власності між Кабінетом Міністрів України й Урядом Китайської Народної Республіки від 18.11.2002; 2) спеціальні міжнародні договори, які визначають основні положення та напрями охорони авторських прав на наукові твори, а також охорони наукових відкриттів (Всесвітня конвенція про авторське право від 06.09.1952, Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право від 20.12.1996, Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів від 24.07.1971, Угода про співробітництво в галузі охорони авторського права і суміжних прав від 24.09.1993); 3) спеціальні міжнародні договори, які визначають основні положення й напрями охорони права інтелектуальної власності на наукові відкриття (Женевський договір про міжнародну реєстрацію наукових відкриттів від 07.03.1978 (не набрав чинності), Модельний закон про охорону прав на наукові відкриття від 07.04.2010). Розглянемо деякі з них детальніше.

Одним із основних міжнародних документів є Конвенція про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності від 14.07.1967 [6], яка регулює питання діяльності Всесвітньої організації інтелектуальної власності (далі – ВОІВ), її функції щодо охорони інтелектуальної власності, в тому числі й у сфері наукової діяльності, і встановлює такі цілі ВОІВ: сприяння охороні інтелектуальної власності в усьому світі шляхом співпраці держав і взаємодії з будь-якою іншою міжнародною організацією; забезпечення адміністративного співробітництва Союзів (Паризький союз, спеціальні Союзи та спеціальні угоди, укладені у зв'язку з цим Союзом, Бернський союз, а також будь-яка інша міжнародна угода щодо охорони інтелектуальної власності, адміністрацію щодо здійснення якої Організація прийняла на себе).

До міжнародних договорів, адміністративні функції яких виконує ВОІВ щодо права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, належать такі: Всесвітня конвенція про авторське право від 06.09.1952, головна мета якої – створення універсального режиму для охорони й захисту авторських прав на літературні, наукові та художні твори на міжнародному рівні. У Конвенції досить чітко регламентуються порядок публікації творів, оформлення авторства, конкретні гарантії матеріальних і нематеріальних прав авторів. У ній передбачається, зокрема, що період охорони авторського права не може бути коротше життя автора і 25 років після його смерті [3].

Наступним нормативно-правовим документом є Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів від 24.07.1971. Як у Цивільному кодексі України, так і в Законі України «Про авторське право і суміжні права» наукові твори конкретно як об'єкти права інтелектуальної власності не зазначаються, проте вживаються терміни «літературні твори», «художні твори». Проте Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів визначає, що термін «літературні й художні твори» охоплює всі твори в галузі літератури, науки і мистецтва, яким би способом і в якій би формі вони не були виражені [2]. Так, відповідна конвенція твори у сфері науки визначає як різновид літературних і художніх творів, а тому, застосовуючи положення цієї Конвенції до національного законодавства, Цивільний кодекс України, визначаючи об'єктами права інтелектуальної власності літературні й художні твори, має на увазі, що цей термін охоплює й твори у сфері науки.

Також Бернська конвенція має певні застереження з приводу того, що за законодавством країн Союзу зберігається право приписати, що літературні й художні твори або будь-які певні їх види не підлягають охороні, якщо вони не закріплені в тій або іншій матеріальній формі [2]. У Цивільному кодексі України зазначається, що твори є об'єктами авторського права без виконання будь-яких формальностей щодо них і незалежно від їх завершеності, призначення, цінності тощо, а також способу чи форми їх вираження [16]. Тобто із цього можемо зробити висновок, що наукові твори в будь-якій формі, які апріорі містять творчий та інтелектуальний складники, а також наділені таким важливим елементом, як новизна, є об'єктами права інтелектуальної власності.

Автори літературних і художніх творів охороняються цією Конвенцією протягом усього терміну дії їхніх прав на оригінальні твори, користуються виключним правом перекладати й дозволяти переклади своїх творів. Авторі літературних і художніх творів користуються виключним правом дозволяти відтворення цих творів будь-яким чином і в будь-якій формі. Дозволяється використання цитат із твору, який правомірно зроблено доступним для загального відома, за умови дотримання добрих звичаїв і в обсязі, виправданому поставленою метою, включаючи цитування статей із газет і журналів у формі оглядів преси. Під час використання творів зазначається джерело й ім'я автора, якщо воно позначено на цьому джерелі [2].

Серед міжнародних договорів міжвідомчого характеру можна виділити Меморандум про взаєморозуміння між Державною службою інтелектуальної власності України та Національним центром інтелектуальної власності Грузії Сакпатенті, мета якого полягає в забезпеченні ефективної охорони та розвитку співробітництва у сфері охорони прав інтелектуальної власності між Сторонами [8].

До міжнародних угод держав-учасниць СНД можемо зарахувати Угоду про співробітництво в галузі охорони авторського права і суміжних прав від 24.09.1993, яка визнає умови й порядок взаємної охорони авторського права. Так, у цій угоді встановлюються зобов'язання держав-учасниць щодо: 1) забезпечення виконання на своїй території міжнародних зобов'язань, визначених Всесвітньою конвенцією про авторське право; 2) ужиття необхідних заходів для розроблення і прийняття законопроектів, що забезпечують охорону авторського права й суміжних прав на рівні вимог Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів; 3) проведення спільної роботи щодо боротьби з незаконним використанням об'єктів авторського права й суміжних прав; 4) сприяння створенню та функціонуванню національних авторсько-правових організацій у сфері управління авторськими правами на колективній основі, укладенню між цими організаціями угод про співробітництво; 5) запобігання подвійному оподаткуванню авторської та іншої винагороди, визначення порядку взаємних розрахунків і вжиття заходів для своєчасного їх здійснення [13].

Угода про співробітництво між Кабінетом Міністрів України і Всесвітньою організацією інтелектуальної власності від 28.05.2002, яка містить положення, що визначають їх співпрацю в таких напрямках: 1) удосконалення законодавства у сфері інтелектуальної власності; 2) удосконалення системи захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності в Україні; 3) сприяння розвитку і становленню організацій, що здійснюють управління на колективній основі майновими правами осіб, які мають авторське та/або суміжні права; 4) розвиток державної системи правової охорони інтелектуальної власності: співробітництво з Національною академією наук України, галузевими академіями стосовно використання інтелектуальної власності вченими й дослідниками; сприяння більш широкому використанню інтелектуальної власності малими та середніми підприємствами в Україні тощо [14].

Угода про співробітництво у сфері інтелектуальної власності між Кабінетом Міністрів України й Урядом Китайської Народної Республіки від 18.11.2002 також містить положення про напрями співробітництва урядів України й Китайської Народної Республіки щодо охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності [15].

Загалом на міжнародному рівні ситуація правової охорони права інтелектуальної власності на наукові твори (авторське право) є досить перспективною, так як основні її положення містяться в міжнародних договорах.

Що стосується безпосередньо охорони права інтелектуальної власності на наукове відкриття, то в цьому випадку ситуація складніша, оскільки охорона такого результату наукової діяльності навіть на міжнародному рівні здійснюється неповною мірою. Так, у Конвенції про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності існує лише єдина згадка про наукові відкриття в тому аспекті, що вони належать до об'єктів права інтелектуальної власності. А отже, на міжнародному рівні відсутній відповідний окремий документ, який би регулював питання охорони наукових відкриттів. Варто зауважити, що такий міжнародний документ, як Женевський договір про міжнародну реєстрацію наукових відкриттів від 07.03.1978 [5], так і не набрав чинності, оскільки не був підписаний усіма країнами-учасниками ВОІВ, що, на нашу думку, негативно впливає на рівень охорони наукових відкриттів, оскільки вони мають вагомe значення для розвитку науки й науково-технічного прогресу. Женевський договір про міжнародну реєстрацію наукових відкриттів урегулював питання щодо порядку подання заявки на міжнародну реєстрацію таких відкриттів, отримання відповідного свідоцтва, відкликання заявки, анулювання міжнародної реєстрації тощо.

Також варто увагу звернути й на Модельний закон про охорону прав на наукові відкриття від 07.04.2010 [9], який прийнятий на тридцять четвертому пленарному засіданні Міжпарламентської Асамблеї держав-учасниць СНД. Він регулює відносини, які виникають у зв'язку з отриманням, здійсненням та охороною прав на наукові відкриття. Відповідний закон урегулює питання щодо повноважень центрального органу виконавчої влади у сфері інтелектуальної власності, повноваження Національної академії наук щодо охорони прав на наукові відкриття, визначає умови та порядок отримання прав на наукові відкриття, зміст прав на наукове відкриття, встановлює порядок державної реєстрації прав на наукове відкриття й ведення відповідного реєстру тощо.

Висновки. На підставі вищевикладеного варто зауважити, що основою правового регулювання правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності є чинне національне та ратифіковане в нашій державі міжнародне законодавство. На міжнародному рівні ситуація правової охорони права інтелектуальної власності на наукові твори (авторське право) є досить перспективною, так як основні її положення містяться в міжнародних договорах.

Правове регулювання адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності перебуває в процесі розвитку, оскільки більш детальної регламентації потребують відносини з охорони наукових відкриттів, адже й у міжнародному, і в національному законодавстві не існує чинного нормативно-правового акта, який би регулював це питання.

Список використаних джерел:

1. Адміністративне право України: підручник: у 2 т. / за ред. В.В. Галуцька. Київ: ХМД, 2013. Т. 1: Загальне адміністративне право. Академічний курс. 393 с.
2. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів: Міжнародний документ від 24.07.1971. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_051/print.
3. Всесвітня конвенція про авторське право: Міжнародний документ від 06.09.1952. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_052/print.
4. Демків Р.Я. Правове регулювання як юридичне явище: окремі аспекти розуміння. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». 2015. Випуск 34. Том 1. С. 19–23.
5. Женевський договір про міжнародну реєстрацію наукових відкриттів (не набрав чинності): Міжнародний документ від 07.03.1978. URL: Женевський договір про міжнародну реєстрацію наукових відкриттів від 07.03.1978.
6. Конвенція про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності: Міжнародний документ від 14.07.1967.
7. Мельник А.Г. Поняття та сутність регулювання земельних відносин. Науковий вісник Чернівецького університету. Серія «Правознавство». 2013. Вип. 682. С. 91–95.

8. Меморандум про взаєморозуміння між Державною службою інтелектуальної власності України та Національним центром інтелектуальної власності Грузії Сакпатенті: Міжнародний документ від 23.09.2014. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/ru/268_120.
9. Модельний закон про охорону прав на наукові відкриття: Міжнародний документ від 07.04.2010. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/997_m98.
10. Осипов М.Ю. Правовое регулирование как динамическая система. Право и политика. 2006. № 11. С. 56–57.
11. Про міжнародні договори України: Закон України від 29.06.2004 № 1906-IV. Відомості Верховної Ради України. 2004. № 50. Ст. 540.
12. Соловйов В.М. Поняття і сутність правового регулювання державного управління України. Університетські наукові записки. 2007. № 3 (23). С. 27–33.
13. Угода про співробітництво в галузі охорони авторського права і суміжних прав: Міжнародний документ від 24.09.1993. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/997_045/print.
14. Угода про співробітництво між Кабінетом Міністрів України і Всесвітньою організацією інтелектуальної власності: Міжнародний документ від 28.05.2002. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/999_003/print.
15. Угода про співробітництво у сфері інтелектуальної власності між Кабінетом Міністрів України і Урядом Китайської Народної Республіки: Міжнародний документ від 18.11.2002. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/156_001/print1175511658137986.
16. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 40–44. Ст. 356.

КУРЗОВА В. В.,

кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри
соціально-гуманітарних
та загальновійськових дисциплін
(Інститут Військово-Морських Сил
Національного університету
«Одеська морська академія»)

СИТНІЧЕНКО О. М.,

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри загальноправових
дисциплін
(Київський національний
торгівельно-економічний університет)

УДК 342.9

ЩОДО ПИТАННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ МІНПРИРОДИ УКРАЇНИ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СКЛАДОВОЇ ЧАСТИНИ СИСТЕМИ БІОБЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Стаття є науковим дослідженням адміністративно-правового статусу Мінприроди України у сфері забезпечення біобезпеки. Згідно з поставленою метою розкрито сутність змісту правового статусу Мінприроди України в межах параметрів екологічної складової частини системи біобезпеки, з'ясовано обсяг

